

États Généraux de la Culture

Pla estratègic de cultura de la Comunitat Francesa de Bèlgica

Ministeri de la Cultura, de l'Audiovisual i de la Joventut

Nexes consultors

Gabinet de politòlegs

Novembre 2005

Gabinet Tècnic

Polítiques culturals

Plans estratègics. 4

ÍNDEX:

1. Visió: Context cultural i conceptual.....	5
2. Missió: Pla estratègic de cultura.....	9
3. Objectius i línies d'actuació	11
4. Fitxa tècnica	23

1.VISIÓ: CONTEXT CULTURAL I CONCEPTUAL

La política cultural belga del darrer segle ha seguit, com en la majoria de països industrialitzats, el rastre dels grans corrents de pensament contemporanis. En l'actualitat, però, es dibuixa un context de canvi permanent que obliga a replantejar les accions polítiques. És per això que la Comunitat Francesa de Bèlgica, i el seu Ministeri de Cultura, l'Audiovisual i la Joventut duen a terme un pla estratègic de cultura per tal de replantejar la seva acció cultural a través de la convocatòria dels *Etats Généraux de la Culture*, un procés obert i participatiu, que convida els actors culturals a marcar les directrius a llarg termini de la política cultural de la Comunitat Francesa.

La història de les polítiques culturals a la Comunitat està impregnada d'una relació estreta entre els conceptes de *democratització de la cultura* i *democràcia cultural*. Tal i com l'entén el Ministeri de Cultura, l'Audiovisual i la Joventut, la tasca de la cultura és la de donar accés a la política. Tot i així, els reptes de participació, diversitat, creació, identitat i, en definitiva, dels drets culturals, encara no han estat abordats com caldria. Això es deu, com tot seguit es mostra, a una sèrie de factors:

1.1. Pressupostos limitats

Tal i com expressa el Ministeri, la cultura no té preu, però té cost. S'ha de tenir en compte que els pressupostos del Ministeri són insuficients per cobrir totes les necessitats del sector, i que al seu temps, els costos són difícils de xifrar si es tenen en compte subvencions, patrocinis, ingressos propis, etc.

Per tal d'evitar un anàlisi simplista dels costos de la cultura, però, cal examinar-la sense oblidar la manera en què participa a l'economia, contribueix a l'ocupació, augmenta la qualitat de l'oferta de lleure, afavoreix la inversió, millora el context de vida, estimula la innovació i atorga identitat a la Comunitat.

1.2. Estructura institucional complexa

Fruit del procés de divisió social i tècnica del treball, la reflexió sobre la cultura com a sector en general és gairebé impossible. Tal i com s'observa en la resta de branques econòmiques, cada camp de la cultura tendeix a esdevenir un univers en

sí mateix. En certa manera, cada sector es converteix en un mercat autònom controlat pels seus propis especialistes.

Paral·lelament, la cultura s'ha descentralitzat fins al nivell més pròxim al ciutadà, al mateix temps que s'ha eixamplat ajustant-se a l'àmbit de la Unió Europea. Aquesta naturalesa transversal complica la comprensió de la política cultural en el seu conjunt. L'harmonització dels procediments de subvenció, per la seva banda, és gairebé inexistent, i els demandants malgasten les seves energies en una mena de *shopping institucional* per tal d'aconseguir fons diversos.

En aquest camp, el repte de la cultura és la unió dels diferents sectors que la componen i la unió de les competències disperses per totes les administracions. Al mateix temps, cal cercar l'encontre amb altres esferes de desenvolupament com l'economia i l'ensenyament.

Amb aquesta diagnosi, no es tracta de posar en dubte l'autonomia dels actors, sinó de tenir en compte la nova realitat complexa del desenvolupament social i econòmic.

1.3. Densitat i dispersió

El paisatge cultural belga és extremadament ric i diversificat. La Comunitat Francesa, però, compta amb una xarxa d'organismes proporcionalment més densa que la de l'Estat i la de molts països estrangers. Al mateix temps, el camp de la política cultural s'ha eixamplat amb el reconeixement d'un seguit de factors (com el patrimoni immaterial o l'artesanía) que dificulten la delimitació d'allò que es pot considerar "cultura". La densitat organitzativa i la dispersió de la política cultural dificulten la eficàcia de la política cultural.

1.4. Evolució i tendències

Per tal de dur a terme una reflexió actual cal tenir en compte els canvis en les pràctiques culturals així com la supressió de les fronteres i l'ampliació de la Unió Europea.

El desenvolupament de les tecnologies de la comunicació ha provocat una acceleració dels intercanvis culturals i ha creat una dependència entre individus i societats d'arreu del món. En matèria de cultura, els efectes d'aquestes

transformacions han suposat l'accés a una producció artística i a uns coneixements inimaginables fa tan sols unes dècades.

Paral·lelament, la globalització ha propiciat un període de fragmentació i individualisme, així com d'increment dels particularismes i dels refugis identitaris. Tots aquests fenòmens es tradueixen en els àmbits de la cultura.

1.4.1. Evolució política

En aquest context, el desenvolupament cultural a llarg termini necessita decisions clares i tries responsables. Per això, cal tenir en compte els procediments participatius per tal d'orientar l'acció política.

Cal tenir en compte la naturalesa canviant de l'entorn per tal d'evitar la instrumentalització de les polítiques culturals per part de les diferents administracions.

En el camp de la identitat, cal afirmar les necessitats particulars sense justificar cap tipus d'aïllament cultural. Cal proposar un trajecte que va de les necessitats particulars a l'intercanvi i a la recerca de formes d'universalització.

1.4.2. Evolució sociològica

Els canvis en les pràctiques culturals es reflecteixen directament en les llars de la Comunitat. Les estadístiques mostren que les famílies disposen d'aparells tecnològics cada cop més sofisticats al mateix temps que deixen de freqüentar els equipaments culturals. El Ministeri remarca la necessitat de plantejar-se la idoneïtat d'aquest model de consum i pràctica culturals.

1.4.3. Evolució internacional

La internacionalització de la cultura suposa una riquesa extraordinària per als artistes i les organitzacions culturals. Afavoreix la creació individual i cooperativa. D'altra banda, però, la dimensió econòmica de la globalització constitueix una amenaça per a la diversitat cultural. Aquesta tensió explica els moviments en favor de la diversitat i el respecte a l'*altre*.

La cultura no és un servei com qualsevol altre i per això ha de rebre un tractament diferenciat. Conscients dels perills d'una mala regulació internacional del sector en

les rondes de l'OMC, alguns estats i regions (entre els que hi ha la Comunitat Francesa de Bèlgica) han demanat la creació d'un instrument internacional en favor de la diversitat cultural. Els treballs en aquest sentit s'han confiat a la UNESCO, que ha establert que és necessària una convenció internacional per tractar la matèria al llarg del 2005.

2. MISSIÓ

2.1. Principis generals

Els *Etats généraux de la Culture* aspiren a convertir-se en un procés participatiu que garanteixi la diversitat d'opinions dels agents implicats en el sector. El recull de proposicions concretes que es derivi del pla es presentarà a debat al parlament de la Comunitat Francesa. Els resultats que se n'obtinguin orientaran la política cultural del Govern en els propers anys.

2.2. Participants

Es convida al debat:

2.2.1. Els actors culturals en conjunt, sigui quina sigui la seva disciplina i sigui quin sigui el nivell administratiu d'on reben les subvencions (federal, regional, provincial, etc.).

2.2.2. Els actors de les organitzacions d'educació permanent

a) artistes, escriptors, periodistes, les persones implicades en els diferents òrgans de negociació, els educadors de carreres artístiques o culturals, els membres d'associacions culturals.

b) els actors del món de l'educació, de la formació, de l'àmbit social, de la inserció professional que porten projectes i programes culturals.

c) els ciutadans i els usuaris interessats.

2.2.3. Els responsables polítics, entre ells els parlamentaris de la Comunitat i el personal administratiu que s'encarrega de matèries culturals, de joventut o audiovisual, sigui quin sigui l'àmbit administratiu en què treballin.

2.3. Metodologia

2.3.1. Primera fase

a) Contribucions escrites: El Ministeri té per objectiu recollir el major nombre d'opinions diverses dels actors implicats en el sector cultural. Per aquest motiu, tothom que ho desitgi pot elaborar contribucions escrites. Aquestes contribucions

poden ser fruit tant d'una reflexió individual com el resultat d'un debat en el si d'una organització. Aquestes opinions es faran públiques a través d'internet.

b) Encontres temàtics: destinats a tractar els grans reptes culturals i sectorials. Els encontres els organitzarà el Ministeri i es consultaran els òrgans d'acord i les organitzacions representatives.

c) Informes i recomanacions: Durant la celebració d'aquests encontres temàtics, es tindran en compte els materials ja existents sobre la matèria.

Aquesta primera fase finalitzarà el març del 2005, i se'n derivarà un recull de proposicions i contribucions a mode de síntesi. A partir d'aquest instant, s'informarà al Parlament de l'evolució del Pla.

2.3.2. Segona fase

Encontres transversals: A partir de l'abril del 2005, s'organitzaran encontres intersectorials descentralitzats. Els organitzarà el Ministeri i han de servir per a fer coincidir posicions, proposicions, hipòtesis i contribucions expressades en la primera fase.

A partir dels resultats d'aquests encontres transversals es realitzarà la versió definitiva de la síntesi realitzada al final de la primera fase. Aquesta es lliurarà al Govern de la Comunitat per tal que es debati al Parlament.

Sobre la base d'aquest procés, el Govern de la Comunitat elaborarà el seu programa cultural.

2.4. Posada en pràctica

El criteri d'aplicació del Pla és progressiu. El projecte de reforma és d'una amplitud tan gran que cal garantir-ne la transparència. No es tracta de fer públic el pla com a mesura propagandística sinó de trobar una traducció dels objectius en el marc de les orientacions pressupostàries.

3. OBJECTIUS I LÍNIES D'ACTUACIÓ

<i>Etats généraux de la culture</i> Pla Estratègic de Cultura per a la Comunitat Francesa de Bèlgica	Objectiu 1: Reforçar els mitjans econòmics
	Objectiu 2: Apostar per la qualitat
	Objectiu 3: Enfortir el paper dels artistes a l'espai públic
	Objectiu 4: Promoure la transversalitat
	Objectiu 5: Millorar l'administració de la cultura
	Objectiu 6: Millorar la relació entre els operadors culturals i la Comunitat
	Objectiu 7: Oferir transparència
	Objectiu 8: Reforçar la missió de servei públic garant de la diversitat cultural
	Objectiu 9: Assentar el lloc del públic
	Objectiu 10: Garantir l'accessibilitat geogràfica i socio- cultural
	Objectiu 11: Protegir la creació
	Objectiu 12: Sostenir la difusió i la promoció
	Objectiu 13: Organitzar la participació
	Objectiu 14: Treure profit de la interculturalitat
	Objectiu 15: Defensar la dignitat humana i l'humanisme

Objectiu 1: Reforçar els mitjans econòmics

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
1. Reforçar els mitjans econòmics	Trobar noves formes i fórmules de finançament	- Crear una organització que localitzi ofertes europees de finançament i que assessori als operadors culturals
		- Crear una o més societats immobiliàries sota control públic per renovar les infraestructures culturals
		- Utilitzar el Xec Llibre i el Xec Cultura com a formes complementàries de finançament ¹
		- Utilitzar els eventuais excedents pressupostaris per als fins establerts al Pla
		- Utilitzar d'una manera més intensiva les infraestructures culturals
		- Estudiar formes de finançament alternatives
		- Millorar la fiscalitat del sector per tal d'atreure finançament privat
		- Millorar els problemes de càrrega social i fiscal sobre els organismes culturals
		- Establir mecanismes d'ajut a l'exportació
		- Possible caràcter obligatori de la despesa cultural en els pressupostos locals i provincials

¹ El Xec Llibre és un document amb valor monetari que permet al seu propietari comprar tot tipus de llibres i productes de llibreria en una xarxa de comerços establerta. El Xec Cultura és un dispositiu similar per encoratjar els joves a assistir a esdeveniments culturals.

Objectiu 2.: Apostar per la qualitat

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
2. Apostar per la qualitat	Exigir criteris de qualitat millor definits per tal de cercar l'excel·lència en la pràctica cultural	- Afavorir les cultures emergents i la pluralitat d'estètiques
		- No restringir els criteris de qualitat tan sols a l'expressió artística
		- Evitar la dispersió de les institucions culturals d'un mateix gènere artístic per tal de millorar la qualitat de les creacions
		- Estudiar la paradoxa de l'augment de la formació dels professionals i la saturació del mercat

Objectiu 3: Enfortir el paper dels artistes a l'espai públic

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació	
3. Enfortir el paper dels artistes a l'espai públic	<ul style="list-style-type: none"> - Facilitar l'accés als productes culturals en la vida quotidiana - Protegir la diversitat 	A la RTBF ²	- Aconseguir quotes de difusió de màxima audiència per a una sèrie d'artistes
			- Donar a conèixer artistes, cultures emergents i pràctiques associatives innovadores
			- Desenvolupar una nova estructura de producció a la RTBF
		A les 12 televisions locals	- Enfortir la missió de desenvolupament cultural i educació permanent de les TV
			- Difondre millor la diversitat cultural
		Als mitjans en general	- Enfortir la promoció dels artistes a la premsa escrita
- Estendre aquesta gestió a les ràdios i televisions privades			

² Ràdio i Televisió Belga Francòfones

Objectiu 4: Promoure la transversalitat

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
4. Promoure la transversalitat	Accentuar les relacions entre actors culturals i expressions artístiques	- Potenciar la cooperació entorn a problemàtiques comunes
		- Recolzar els projectes multidisciplinars i els que barregen enfocament professional i no professional.
		- Abordar la problemàtica de la lògica pressupostària, centrada en el principi de l'especialització
		- Posada en pràctica de projectes realment transversals
		- Potenciar una coherència horitzontal (intersectorial) en oposició a una coherència vertical (sectorial); especialment en matèria de patrimoni, turisme i política museística
		- Desenvolupar els <i>partenariats</i>

Objectiu 5: Millorar l'administració de la cultura

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
5. Millorar l'administració de la cultura	Reorganitzar l'administració	- Articular els pressupostos d'acord amb la realitat de les pràctiques i dels finançaments transversals
		- Repensar l'organització sobre un esquema horitzontal
		- Articular l'administració amb els diferents òrgans de decisió i les estructures de concertació existents o per crear
		- Responsabilitzar els diferents àmbits administratius per tal que assumeixin l'efectivitat i l'eficiència de les seves decisions

Objectiu 6: Millorar les relacions entre els operadors culturals i la Comunitat

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
6. Millorar les relacions entre els operadors culturals i la Comunitat	Aclarir les relacions entre les autoritats públiques i els actors del món cultural	- Integrar totalment la noció de responsabilitat pel que fa als diners públics
		- Dur a terme una política cultural creïble pel conjunt dels operadors. Reforçar la credibilitat de l'administració
		- Elaborar una política cultural més equitativa
		- Simplificar els procediments administratius
		- Fer respectar els terminis
		- Responsabilitzar a les comissions consultives
		- Desenvolupar regles clares i transparents lliurement consentides entre les parts
		- Debatre la representació dels professionals de la cultura dins les polítiques culturals

Objectiu 7: Oferir transparència

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
7. Oferir transparència	Fer públic a la ciutadania a què es destinen els diners públics	- Posar a disposició pública els comptes de despeses culturals.
		- Remarcar el rol de l'Observatori de Polítiques Culturals
		- Fer una estimació de l'eficiència (cost/eficàcia) de tota institució que es beneficia de subvencions importants

Objectiu 8: Enfortir la missió d'un servei públic garant de la diversitat cultural

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
8. Enfortir la missió d'un servei públic garant de la diversitat cultural	Remarcant la missió de servei públic garant de la diversitat filològica i ideològica dins l'esfera associativa	- Definir els subjectes per als quals la defensa de la diversitat és indispensable
		- Protegir les llengües endògenes, les cultures populars, les expressions tradicionals i fer que s'obrin a la modernitat
		- Defensar les formes d'expressió que no poden emergir en un món estrictament mercantil
		- Evitar el finançament "mediàtic" sota el pretext de la innovació
		- Trobar l'equilibri entre gèneres i pràctiques
		- Promoure l'acció dels operadors culturals a l'estranger i recolzar els intercanvis internacionals
		- Encoratjar el diàleg intercultural a Europa i al món
		- Actuar en la prevenció de conflictes.

Objectiu 9: Assentar el lloc del públic

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació	
9. Assentar el lloc del públic	Trobar un públic per refinançar la cultura	- Mantenir el públic amb tarifes avantatjoses	
		- Facilitar el desplaçament per accedir als espais culturals	
		- Potenciar els abonaments (xecs cultura i xecs lectura)	
		- Atendre el públic i reconèixer la seva diversitat	
		- Repensar els dispositius de mediació	- Programes de cultura a l'escola
			- Projectes d'implicació dels artistes al si dels organismes culturals
			- Formació del públic i dels programadors
- Suport a les pràctiques artístiques amateur			
- Suport als projectes d'expressió de la creativitat			

Objectiu 10: Garantir l'accés geogràfic i socio-cultural

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació	
10. Garantir l'accés geogràfic i socio-cultural	Garantir un accés a productes de qualitat al conjunt de la Comunitat	- Solucions de proximitat	- Dur a terme "contractes cultura ³ " amb centres culturals locals i regionals
			- Analitzar el funcionament dels "contractes cultura" realitzats
			- Contribuir a la descentralització
		- Solucions de difusió	- Descentralització de la difusió dels grans organismes culturals
		- Realització d'un cens cultural complet per tal de regular els sectors i els territoris	
		- Fixar les obligacions de cooperació i diversificació dels organismes	
		- Remarcant la vessant socioeconòmica de l'accessibilitat	
		- Política de preus, horaris, transports i acollida	
		- Accessibilitat de les persones discapacitades	
		- Estendre les mesures d'accés no només al consum sinó també a la pràctica cultural	
- Consultar el poder federal en la mesura que se sobrepassin les competències de la comunitat			

³ Programes de desenvolupament cultural i territorial

Objectiu 11: Protegir la creació

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
11. Protegir la creació	Vetllar pel manteniment de les condicions necessàries per a la creació	- Encoratjar totes les creacions amb un potencial d'innovació
		- Desenvolupar una xarxa de difusió
		- Tractar de manera favorable els mitjans que obrin espais dedicats als nous talents i gèneres
		- Cercar l'equitat entre el sistema de quotes i la qualitat dels productes que protegeixen
		- Trobar un equilibri entre els equipaments necessaris per a grans projectes comunitaris i internacionals i els equipaments culturals lleugers, més adaptats als nous gèneres artístics

Objectiu 12: Sostenir la difusió i la promoció

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
12. Sostenir la difusió i la promoció	Millorar la difusió i la promoció dels artistes i les obres a Bèlgica i a l'estranger	<ul style="list-style-type: none"> - Encoratjar els acords bilaterals i els partenariats a través del finançament dels operadors culturals
		<ul style="list-style-type: none"> - Utilitzar les indústries culturals com un mitjà per a la difusió
		<ul style="list-style-type: none"> - Utilitzar els avenços tecnològics en favor de la diversitat cultural
		<ul style="list-style-type: none"> - Utilitzar una part minoritària dels beneficis per relançar la creació
		<ul style="list-style-type: none"> - Cooperar en la difusió i l'intercanvi entre les comunitats francesa i flamenca
		<ul style="list-style-type: none"> - Potenciar la mobilitat dels creadors amb acords amb regions i estats
		<ul style="list-style-type: none"> - Examinar la missió i l'eficàcia dels organismes de representació internacional de la Comunitat
		<ul style="list-style-type: none"> - Ajudar a la premsa en la difusió i la defensa de les obres produïdes a la Comunitat
		<ul style="list-style-type: none"> - Examinar la formació dels programadors culturals
<ul style="list-style-type: none"> - Pensar una xarxa de difusió adaptada als diferents gèneres artístics 		

Objectiu 13: Organitzar la participació

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
13. Organitzar la participació	Definir les condicions mínimes per a la participació ciutadana en la cultura	- Adaptar els processos decisionals i garantir la transparència
		- Dur a terme una veritable política d'educació
		- Mantenir l'esforç participatiu de les associacions i els operadors culturals
		- Inscriure's en el principi de democràcia cultural: l'afirmació de les cultures pròpies i la participació activa dels grups socials. Defensar una cultura de ciutadania

Objectiu 14: Treure profit de la interculturalitat

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
14. Treure profit de la interculturalitat	Aconseguir que la política cultural sigui un reflex del caràcter múltiple de la Comunitat	- Cercar mesures per valorar millor la riquesa cultural
		- Defensar l'accés a la cultura com a un dret per a tots els ciutadans més enllà del seu lloc d'origen
		- Defensar la interculturalitat més enllà de la Comunitat
		- Millorar els encontres internacionals, especialment dins el sector de la joventut

Objectiu 15: Defensar la dignitat humana i l'humanisme

Objectiu	Orientacions	Línies d'actuació
15. Defensar la dignitat humana i l'humanisme	Reforçar l'actitud de defensa de la diversitat i la dignitat humana	- Afirmar el valor de la cultura i l'humanisme
		- Estudar la idoneïtat dels continguts emesos pels mitjans de comunicació
		- Protegir els joves de la violència emesa pels mitjans
		- Millorar el tractament de la imatge de les persones disminuïdes als mitjans de comunicació
		- Promoure l'esperit crític
		- Defensar una visió progressista de la humanitat

4. FITXA TÈCNICA

- Títol original

États Généraux de la Culture

- Autors

Cabinet de la Ministre de Culture, de l'Audiovisuel et de la Jeunesse

- Idioma del text original

Francès

- Editorial

Ministère de la Culture, de l'Audiovisuel et de la Jeunesse

37-40, Boulevard du Régent

1000 Brusel·les

- Any d'edició

2005

- Lectura recomanada

Pàg. 11-17

- Web

<http://www.forumculture.be/>